

מראי מקומות - סוכה

מז.

א. גמירי דמאפר אתו

פרש"י, שהן באו מן האפר שבהמותיהן רועות שם, ולא ישבו בסוכה כל ימי החג. ותמוה, היתכן דגדולי הדור לא עשאו אז מצות סוכה. ובפרט, שהרי דרשינן ט"ו ט"ו, דהיינו שיש מצוה חיובית לישב בסוכה בליל ראשון, ואין פטור של תשבו כעין תדורו, דהולכי דרכים וכו'. וע' בקבא דקשייתא (קושיא פ"ז) דכ' דאפי' אם אמרי' דירדו גשמים בליל ראשון, הא יש ראשונים דס"ל דאפ"ה צריך לישב בסוכה, וא"כ איך שייך דלא בירכו כלל. וכ' האור שמח (סוכה ג, יג) ד"ל דהם ידעו בקביעא דירחא, ולכן במדבר, שהיו רועים בהמותיהן שם, לא עשו אלא יום א' דיו"ט. וכיון שכן, לא בירכו אלא ביום ראשון. וא"כ, כשבאו ליישוב, והיו אז צריכים לישב בסוכה גם בשמיני עצרת, נמצא דעל הספק דשמ"ע יום ז' דסוכות הוא, הא עדיין לא בירכו על הסוכה, דמה שבירכו ביום ראשון הי' חול על צד זה, וא"כ עדיין צריכים לברך עכשיו ביום ח'.

ב. והלכתא מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן

ויש לעי', דאם צריכינן לישב שם, למה אין מברכינן. המרדכי הביא מהראב"ה דכיון דלא מברך כאשר עשה כל ז' ימים, לא הוי כמוסיף, אבל לישן בסוכה אסור, דמחזי כמוסיף. ותמה הרמ"ה (באגרות עמ' קל"ט), דאם הי' שייך לחוש לבל תוסיף במה דנראה דהוא עושה המצוה משום ספיקא דיומא, א"כ ליחוש כן בכל יו"ט שני, ולמשל, איך מקדשין ומברכינן על תקיעת שופר ביום שני דר"ה, ואיך מקדשין ומברכינן על אכילת מצה בליל שני דפסח. אע"כ, דכל היכא דמתקני רבנן משום ספיקא, א"נ משום חששא דזמנין דגזרי שמדא ואתי לאקלקולי, לאו מוסיף הוא, דלקיים ד"ת קא מכוין. והרא"ש כ' דהא דאין מברכינן הוא משום דכיון דיום שמיני עצרת הוא, א"א לברוכי אסוכה, דקשיין אהדדי, ואי סוכות הוא, לאו שמ"ע הוא, ואי שמ"ע הוא, אינו סוכות. וע' במאירי שג"כ כ' סברא זו, וגם כ' שלא לזלזל ביו"ט שיאמרו עליו שביעי הוא [וגם הרא"ש כ' סברא זו כשביאר למה אין ליטול לולב בשמ"ע, ולכאו' ה"ה דהי' יכול לומר כן לגבי ברכה על סוכה]. וכ' הרא"ש דבישיבת סוכה אין לזלזל ליו"ט, דפעמים שסוכתו עריבה עליו ואוכל בה אפי' ביו"ט אחרון. וכ' הקרבן נתנאל (אות ז) דלפ"ז אם באותו היום עת צינה או רוחות או שום שינוי אויר, אין מן הראוי לאכול בסוכה בשמיני ספק שביעי. (ויש שרוצים ללמד זכות עי' בערוך השלחן או"ח תרס"ח) עפ"ז על מנהג כמה שלא לאכול בסוכה בשמ"ע. אבל כבר העירו הרבה דהא יש הרבה מרבתינו הראשונים והפוסקים (בעלי התוס', רמ"א, מהרש"ל, מג"א, גר"א, מ"ב, וכו') שגרו בארצות הקרים בימי סוכות, ולא העירו כלום על דברי השו"ע דאין לנהוג כן במדינתנו, וגם

הקרבן נתנאל עצמו לא כ' כלום בפ"י לשו"ע נתיב חיים להגיה להלכה למעשה על דברי השו"ע. והק' הריטב"א, דאי הא דאין מברכינן על הסוכה בשמ"ע הוא משום זלזול ביו"ט, א"כ איך סופרין ספירת העומר בליל שני של פסח, הא הספירה מורה שהוא חול, ולמה אין חוששין משום זלזול ביו"ט. וכ' דלא דמי, דהכא שהוא ח' בודאי, וקדוש מדאורייתא, והברכה של סוכה אינה מדין עצמו אלא מושאלת היא לו מדין ספק שביעי, בעי למעבד גדר וסייג שלא לברך כשאר ספיקות כדי שלא יזלזלו בקדושתו של תורה, אבל התם, שיום ב' הוא חול גמור מן הדין, אין מונעין ממנו ברכה הראוי' לו לעצמו מפני שלא יזלזלו בקדושה שאינה שלו אלא מדין ספק ראשון.

ג. אמרו לו, והלא כולן מתמעטין והולכין

בשמיני, אמר להן שמיני רגל בפנ"ע הוא

כ' הריטב"א, דאע"ג דר' יהודה אמרה, כיון דשתקו לי' רבנן, משמע דמודו לי' דהוה רגל בפנ"ע, אלא דס"ל דכיון דרגל מיהת, הא מיעוטא חשיב, דאי לא תימא הכי, איזה סיוע הוא לר' יוחנן, אדמסייע מר' יהודה, תקשי לי' מרבנן, אלא ודאי כדאמרון.

ד. א"ל שמיני רגל בפנ"ע הוא וכו', מאי לאו זמן, וכו'

הק' השפת אמת, למה לא הביאה הגמ' סיוע מהא גופא דשמ"ע רגל בפנ"ע הוא, וא"כ ראוי לומר עליו ברכה. ותי' דהי' שייך לומר דבזה נח' ר' יהודה ורבנן, אם רגל בפנ"ע הוא או לא, אולם לענין הא דאמר "ברכה" משמע דכ"ע מודו, דהא אמר "שכשם, וכו'", וא"כ משמע דזהו לכ"ע (ולפי הריטב"א שהבאנו לעיל, דס"ל דמודו לי' דהוי רגל בפנ"ע, הדרה קו' השפ"א לדוכתי').

ה. ולינה

כ' הרמב"ן (מה. ד"ה וענין) בשם רבנו הצרפתים (וכע"ז אי' בתוס') דענין הלינה הוא למי ששחט חגיגתו בשביעי ובא שמיני ונתראה בפנים בעזרה ואכלה, שהרי נאכלת היא לשני ימים, דצריך הוא ללינה משום חובת הרגל דשמיני, משא"כ אם בא בשמיני והביא קרבנו, פשיטא דצריך לינה, ואפי' לא הי' לשמיני דין רגל. אולם הק' הרמב"ן ע"ז, דכיון דזה לא בא לעזרה עד שמיני, א"כ פשוט הוא דצריך להביא עמו עולת ראיי', ותיפוק לי' משום עולת ראיי', וא"א ששלח נמי עולתו בשביעי קודם שהראה פנים בעזרה, שאין חובתה אלא בשעת ראיי'. ולכן פי' דשי' ר' יהודה דלקמן, דס"ל דפסח שני לא בעי לינה, ס"ל ג"כ דכל קרבנות לא בעי לינה, ורק קרבנות של חג טעונין לינה, ולכן כיון דריבתה תורה דין לינה בשמיני עצרת, א"כ אמרי' דאם הביא קרבנו בשמיני עצרת, טעון לינה, ואם לא הי' רגל, לא הי' טעון לינה משום קרבן כלל.